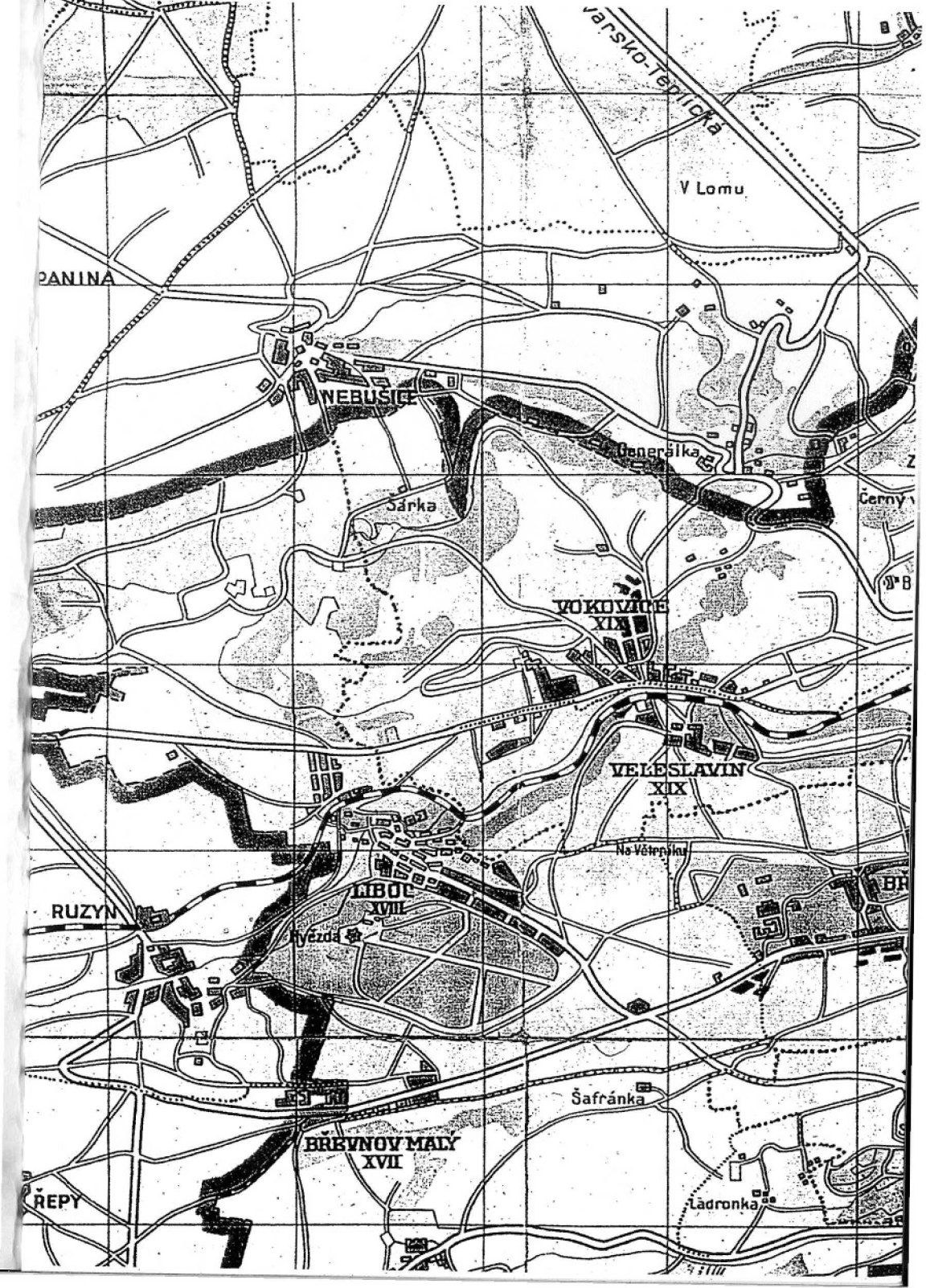


Josef Palát

Moje paměti

Praha - Liboc

1948



PANINA

Václavsko-Teplická

V Lomu

NEBUSICE

Sárka

Generálka

VOKOVICE XIX

VELESLAVÍN XIX

No Větrnáky

RUZYN

LIBOČ XVII

Hvězda

BŘEVNOV MALÝ XVII

Šafránka

ŘEPI

Ladronka

Na úpatí památné Bílé Hory pod královskou oborou Hvězda s letohrádkem, leží v kotlině malá vesnička Liboc.

Tato malá vesnička rozdělena na Liboc Dolní a Horní měla v dřívějších letech pouze několik čísel. Dolní Liboc asi 40 a Horní o něco méně.

Krásná poloha vesnice byla po všechna dřívější léta výletním místem Pražanů, kteří zde trávili svůj letní pobyt.

Dnes je to největší a nejhezčí přírodní rezervace hlavního města Prahy, jehož součástí se obec stala v roce 1923. Tisíce obyvatelstva pražského, byly dopravovány zvláštními vlaky bývalé buštěhradské dráhy do této krásné rezervace v neděli i ve svátky.

Nyní, když se Liboc stala součástí hlavního města jako XVIII. okres, je spojena s centrem elektrickou tratí a čítá 500 domů v Dolní Liboci a 250 domů v Horní Liboci.

V jednom z nejstarších stavení s čp.36, ve staré hospodě, jsem se dne 26.prosince 1889 narodil jako sedmé dítě chudých rodičů. Otec byl pomocným dělníkem na velkostatku patřícím tehdy rodině Chvojových čp.10 s platem 60 krejcarů denně. Můj děd, otec mojí matky, byl hrobníkem na zdejším malém hřbitůvku, který je

jako přilepený na královskou oboru Hvězda. Na náš hřbitůvek pohřbívaly všechny okolní vesnice přifařené k naší obci: Vokovice, Veleslavín, Ruzýň, Řepy, Bílá Hora a Zličín.

Zdejší kostel, jeden z nejstarších v Čechách zasvěcený sv. Fabiánu a Šebestiánu stojí na krásném návrší, jakoby žehnal celému kraji a je také zdaleka viditelný. Omylem se slaví matějská pouť v únoru jako prvá v Čechách, ale pouť v Liboci je již v lednu, a tudíž je první ta.

Dům čp.36, ve kterém jsem se narodil, byl majetkem p. Kučery. Již od nepaměti v něm byla hospoda a udržela se až po dnešní časy.

Pantáta Kučera, jak se mu tehdy všeobecně říkalo, byl muž velice vážený, rozšafný, ale přitom přísný. Jeho paní, pajmáma, byla ženou velmi milou, něžnou a dobrosrdečnou. Jako u nás, bylo i u Kučerů požehnáno na dětech. Měli také sedm dětí a to tři chlapce a čtyři děvčata. Nejmladší Frantík, který byl o něco mladší než já, se mnou rostl a byli jsme nerozlučnými přáteli a toto přátelství trvá až do dnešní doby. Pajmáma Kučerová mi byla kmotrou, jakož i většině mých sourozenců

Většinu dne jsem trávil u Kučerů, ježto otec s matkou byli po práci a u Kučerů bylo stále něco

na zub. Proto jsem byl jako jejich a přísný pan Kučera si také na mne osvojoval všechna práva. Frantík neudělal nic beze mne a já bez Frantíka. A proto když dostal Frantík výprask, dostal jsem i já. Pantáta měl pro nás svůj signál a když zapískal, letěli jsme oba domů jako o závod. Bohužel mnohdy pro notný výprask. Při jednom takovém výprasku, pantáta měl dlouhou rákosku a nešetřil, jsem si již nevěděl rady a hlavně mi bylo líto Frantíka, který vždy nehorázně řval, využil jsem otevřeného okna a vyskočil ven ze sálu. Byla to veliká nerozvážnost, ale vše dobře dopadlo, ježto pod okny bylo hnojiště a já do něho zdrav spadl.

Jednou na podzim koupil pantáta několik pytlů ořechů a rozprostřel je na půdě, aby proschly. Do půdy se lezlo po žebříku vikýřem. Před vikýřem stával stále žebřík a proto my kluci jsme nejednou na půdě prováděli svoje kousky. Když pantáta na půdě umístil ořechy, o čemž jsme my ovšem neměli vědět, žebřík od vikýře schoval. Lámali jsme si hlavy, proč nestojí žebřík u půdy a dostali jsme se tam i bez žebříku. Frantík mi udělal koně, já jsem se vyšplhal na půdu, Frantíkovi jsem pak pustil šňůru od prádla a na půdu ho vytáhl.

Jaké bylo naše překvapení, když jsme viděli spoustu ořechů. Ořechy byly na půdě již několik dnů a byly tudíž opravdu zaschlé. A chodili jsme touto cestou na půdu tak dlouho, dokud tam byly ořechy. Že celá věc nezůstala dlouho utajena je samozřejmé a pantáta se již postaral o to, abychom byli oba řádně odměněni rákoskou.

V těch dobách bývaly jako všude na venkově i v Liboci dvě zábavy do roka. Jednak posvícenská a v masopustě nějaký ten ples. Na tyto dny jsme se vždy velice těšili. V hospodě bylo totiž málo místa a aby děti nebyly rušeny, spaly vždy u nás. Byly to nejveselejší chvílky v našem životě. Nás bylo sedm a Kučerů rovněž sedm. Ustlali nám kde se dalo. Měli jsme jednu světnici a proto se spalo ponejvíce po zemi. Rodiče šli rovněž do zábavy a my děti zůstaly sami. Jenomže každá taková zábava vždy končila notným výpraskem, ať již to byl přísný pantáta, nebo ještě přísnější moje matka. Naše milá panímáma však na nás nikdy nezapomněla s balíčkem cukroví.

Proti hospodě byl statek pana Šestáka. Všeobecně se tam říkalo „U Holubů“. Na statku měli dvě dcery. Starší Mářinku, miláčka pantáty a mladší Nanyňku, mazlíčka panímámy. Obě byly v našich letech a proto s námi rostly. Když

jsem nebyli u Kučerů, byli jsme u Holubů, a když ani tam ne, byli jsme u Palátů na zahradě. Zahradu jsme měli najmutou a byla za domem, tam kde je dnes ulice Pelikánova, dům Šrajerů a Bílých až k samé lezačce. Lezačka byla dřevěná konstrukce a sloužila k výcviku dobrovolných hasičů. Našli nás vždy lehce a to po křiku. Bylo nás vždy 14 – 16 dětí a ty se již neztratí.

Měli jsme tehdy ještě živého dědečka, matčina otce, který byl dědečkem všech dětí. Bylo mu tehdy již k osmdesáti. Sedával před domem s fajfčíčkou v ústech a slavně pokuřoval a protože byl velikým kuřákem, tak fajfčíčku celý boží den z úst nevyndal. Když ji vyndal bývalo zle. Někam ji položil a my všichni jsme ji museli dlouho hledat, než se milá fajfčíčka našla. Již mu paměť vynechávala a mnohdy hledal chuděra svoji fajfčíčku a měl ji zatím v puse. Hlídal jsem ho, neboť rodiče šli po práci a starší sourozenci byli ve škole nebo již pomáhali rodičům při různých pracích. Dostal jsem mnohokrát výprask, ježto jsem dědečka špatně hlídal. On byl takový všetečka, ustavičně chtěl něco robit a já jsem mu v tom měl bránit. Většinou chuděrka vstal a zapotácel se a již ležel.

Potom byla naše největší práce ho zvednout a posadit na židli. Byl silný a my děti slabé a malé a proto dalo vždy hodně práce, než jsme ho posadily. Jednou jsme také od dědečka odběhly, on našel sekyrku a chtěl naštipat dříví. Sekyrka se mu však svezla ze špalku a místo do polínka sekla dědečka do kolínka. Dlouho potom ležel na lůžku a já jsem to samozřejmě zase odnesl výpraskem.

V roce 1896 se provdala nejstarší dcera pana Kučery Anna. Provдалa se za pana Stelšovského, jehož otec byl mlékařem a on měl převzít živnost. Ujednáno bylo, že se novomanželé nastěhují do našeho dosavadního bytu a my jsme dostali výpověď. Bylo to veliké loučení a nebyl nikdo, kdo by si tehdy nezaplakal. Bydleli jsme tam plných 36 roků. Hlavně nás malých se to dotklo nejbolestivěji, neb jsme tam prožili ty nejkrásnější chvíle našeho mladého života. Odstěhovali jsme se do č.11, několik čísel od hospody. Byl to bývalý statek rodiny Rusovy, kteří většinou skončili v blázinci. Byli čtyři synové: Karel, Jan, Antonín a František. Karel sdělil statek a ostatní vydědil. Jan měl domek vedle hospody Veselých /dnes majetek pana Kašpara/, Antonín byl ženat v Břevnově a Franta

byl ve světě. Jan měl tři děti, z nichž syn Václav byl naším vrstevníkem a dnes vlastní svoji živnost ryteckou v Dejvicích. Otec jeho skončil v ústavě pro duševně choré. Karel jako majitel statku byl tichým bláznem, čímž se stalo, že statek upadal a on byl proto zbaven svéprávnosti a nad jeho jměním ustanoven poručník. Statek byl pronajat a v té době byl nájemcem p. Kirchner. Pan Kirchner byl hostinský a hostinec měl v Horní Liboci /dnešní Dvořákův/. Ježto v obci bylo 13 hospod a to i vzhledem k tomu, že Liboc byla místem výletním, nebyl obchod hostinský hlavně po dobu zimní moc výnosný a proto p. Kirchner ke své hostinské živnosti ještě sedlačil.

V našem novém bytě jsem ihned první rok silně onemocněl a to zápalem plic. Byl jsem tehdy nejmladší v rodině, ostatní byli buď ve škole nebo již po zaměstnání a tak jsem býval doma sám s dědečkem. Otec s matkou byli po práci a matka mne ráno zabalila do studených obkladů a musel jsem v tom být až do 11 hodin, kdy matka přišla vařit oběd. V jednu hodinu mne znovu zabalila a já jsem do pěti čekal až se vrátí z práce. Nemoc trvala tehdy 20 dní a když horečka zmizela, vysedával jsem od rána před

domem s dědečkem. Trvalo tehdy delší dobu, než jsem se z nemoci trochu vylízal. Nebylo tehdy lékaře v místě a zavolat lékaře mohl si dovolit pouze člověk zámožný.

Na podzim, když dozrávaly švestky, jsme je chodili trhat, kam se dalo. Rodiče nám totiž nikdy žádné ovoce nekoupili, neb jim na to nezbylo. Ovoce jsme si museli obstarat sami, buď v různých zahradách nebo v alejích. Ovoce zde bylo vždy dostatek.

Vedle nádraží, kde dnes stojí domy p.Bílého, Šímy a Janotky býval po všechny roky ouhor a uprostřed stály tři už hodně staré švestky. Nikdy se nikdo o ně nestaral a proto patřily všem. Nevím opravdu ani dnes, komu pozemek patřil. Tento pozemek sloužil za skladiště různých starých a nepotřebných věcí, jako jsou hrnce, trouby, různé láhve apod. Tehdy napravo od dráhy směrem k Šárce nebyl ani jediný dům a říkávalo se všeobecně „za drahou“ a byla tam jen pole.

A tohoto ouhuru se používalo podle dnešní řeči za dětské hřiště. Stavěli jsme tam stany, pásli husy a dělali si ohničky. Bylo nás tam vždy plno. A právě ten rok po mé nemoci jsem tam jednou odpoledne šel na švestky. Vylezl jsem si na

strom, natrhal švestky a skočil se stromu dolů. Hned jsem ucítil prudkou bolest a již jsem viděl proud krve, který se mi valil z nohy. K mému úžasu jsem zjistil, že jsem skočil přímo na rozbitou láhev od piva a přerýzl jsem si celé chodidlo levé nohy. Utíkal jsem domů celý již zbrocen krví naříkaje celou cestu. Matka mi ránu pěkně vymyla, obvázala a zatáhla silně nohu, abych nevykrvácel. Že se to konec konců neodbylo bez výprasku netřeba podotýkati. Bylať moje nebožka matka již taková, ať již jsem byl vinen, nebo nevinen, dostal jsem stejně. Ale protože rána byla veliká a hluboká, dala si matka se mnou práci, aby mi ránu zhojila. Denně mi ránu koupala v octanu hlinitém, až se zacelila. Do dnešního dne je ale to místo velice choulostivé, hlavně při delší chůzi.

Jediným domkem za drahou bylo mýto. Byl to malý domeček, který stával na šárecké křižovatce v místě, kde je dnes hotel. U domku byly postaveny závory, které se na noc uzavíraly a proto nemohl nikdo tímto místem projeti. V domku bydlel mýtný, který vybíral jízdní daň. Posledním mýtným byl staříček p.Řezáč.

V našem novém bydlíšti zemřel v listopadu 1895 náš milý staříček dědeček ve stáří 83 roků.

Všechny tehdejší děti z Liboce ho doprovodily a oplakaly.

Po mém narození narodilo se v rodině ještě několik dětí, ale většinou zemřely hned po narození. Jen jediná zůstala a to poslední sestra. Bylo nás tudíž sedm naživu ze třinácti narozených. Já a starší bratr, čtyři sestry starší a nejmladší. Nejstarší ze sester zemřela v osmnácti na tuberkulosu.

V roce 1891 koupil pan Kučera dřevěný pavilon po I. jubilejní výstavě v Praze, resp. Národopisné. Tento pavilon umístil proti své hospodě na návrší a na tomto místě stojí do dnešních časů.

V roce 1896 byl v obci založen Sokol a p. Kučera jako jeden ze zakládajících členů, propůjčil pavilon Sokolu za tělocvičnu. Ze zakládajících členů je již jen jediný živ a to br. Bohumil Piskáček z Bílé Hory. Byla to první jednota na Podbělohorsku a proto navštěvovali tuto členové z Ruzyně, Řep, Bílé Hory, Hostivic, Nebušic, Kopaniny, Vokovic, Jenerálky, Veleslavína, prostě z celého širokého okolí.

Já jako sedmiletý chlapec, který právě počal chodit do školy, jsem nikdy cvičení nevynechal. Nebylo tehdy dorostu, žactva ani ženského

odboru. Jak jen nám bylo trochu možné, již jsme byli na bradlech, hrazdě, neb koni přesto, že nám to nebylo dovoleno. Když však tehdejší prvý náčelník jednoty br. Lorenz viděl jaký zájem a chuť jsme měli ke cvičení, umožnil nám to tím, že sestavil družstvo mladých a za vedení br. Josefa Folty jsme byli cvičeni. To bylo nadšení a radosti. Již jsme nemuseli vyhledávat různé hry a veselí, měli jsme ho dost v Sokole. Ať již to byly hry, prostná cvičení, různé zápasy, neb některé lehčí náradí, byli jsme vždy plně spokojeni.

Ježto nás mladých stále přibývalo, uvažovalo se o ustavení dorostu. Ale protože tehdy Česká obec sokolská byla ve vývinu a sokolské jednoty rostly jako houby po dešti, uskutečnila se tato myšlenka až za několik roků, kdy z nás mladých byli již statní borci.

Právě III. slet všesokolský pořádaný roku 1896 na letenských pláních vzbudil velikou odezvu v českých řadách a ČOS zaznamenává největší vzrůst. Mluvílo se v té době všude jen a jen o Sokolu a všude se razilo heslo: „Co Čech to Sokol“. Nebylo tehdy politických třenic a proto celý český národ byl jedna rodina. A právě v tomto největším vzrůstu sokolských řad, tvoří několik jedinců sociálně demokratickou stranu.

Zpočátku neměla tato okolnost v sokolských řadách žádný význam. Později si ale sociální demokraté vytvořili vlastní tělovýchovnou organizaci a to Dělnické tělovýchovné jednoty a mnoho našich dobrých sokolů a dobrých cvičenců přešlo do této nově utvořené jednoty. V živé paměti všech nás starých jistě je, že jsme u nás ztratili nejlepší cvičence a to br. Majera a Bláhu. Tím nechci říci, že by byl Sokol otřesen, ale rozhodně byl tím jeho vývoj mírně řečeno alespoň brzděn. Nesporný fakt je, že celé vedení tehdejší DTJ bylo vychováno a vycvičeno v našich sokolských jednotách. Já sám však jsem zůstal věrný sokolské myšlence až do dnešních časů.

V roce 1898 zemřel jeden z největších mecenášů a nadšených příslušníků Sokola br. Bohumil Chvoj. Byl to mladý průbojný člověk, upřímný Čech a velký vlastenec. Byl zde majitelem velkého dvora, který měl 160 strychů polností. Byl to statek, ve kterém byl zaměstnán již mnoho let i můj otec. Smrt br. Chvoje byla veliká rána pro zdejší sokolskou jednotu. Při jeho statku byl krásný park, který propůjčil Sokolu za letní cvičiště a byl po mnoho let ještě po jeho smrti používán. Br. Bohumilovi byl vystrojen

krásný sokolský pohřeb a byl převezen do rodinné hrobky v jeho rodišti v Kněževsi. Statek zdědila jeho sestra a hospodařil na něm po dlouhá léta také příslušník Sokola br. Tichý jako šafář.

V roce 1896 počal jsem chodit do školy. Obecnou školu jsem navštěvoval v místě, měla pět tříd. Řídícím školy byl tehdy p. učitel Sedláček, starší pán, velice přísný a nevrlý. Nebylo dne, aby od něho někdo nedostal výprask.

Ve škole jsem prospíval dobře, ačkoliv o učení mimo školu nemohlo být ani řeči. Matka měla vždy pro nás tolik práce, že volného času nikdy mnoho nebylo. Ať už to bylo doma, kde byly dvě kozy a několik králíků, nebo různé práce na hřbitově. Nejhorší bylo zalévání. Nosili jsme vodu ze studánky „Královky“ do velkého vrchu v putně. Studánka byla od hřbitova vzdálena asi pět minut a denně se muselo přinést 50 až 100 puten vody. Utíkal jsem vždy jako srnka, jen abych přišel včas do Sokola.

Můj otec neměl opravdu ze života nic. Znal jen práci a zase jen práci. Ať byl všední den, nebo neděle, pořád ho člověk viděl pracovat a hodně pracovat. Dnes ho obdivuji, jak nás mohl všechny uživit za těch pár krejcarů. Neznal co je

to kouření, co je zábava, co je divadlo a myslím, že nebudu přehánět, když řeknu, že snad v divadle vůbec v životě nikdy nebyl. Rovněž tak nebyl nikdy v Praze, prostě na to chudák neměl kdy.

Když mu pozdější šafář zvýšil plat na 2,- K denně, slyšel jsem majitele p. Důrase, který si později vzal sestru br. Chvoje a tím se stal majitelem zdejšího dvora, když jednou řekl při prohlídce pokladních knih: „Co to musí být za sílu, když mu platíte 2,- K denně. Když mu šafář br. Tichý vysvětloval, jak můj otec rozumí veškerému hospodářství a jak vše samostatně dělá, kroutil jen hlavou a nedal se přesvědčit, že by mohl někdo mít tak veliký plat, přesto, že se tehdy pracovalo od slunka do slunka a ve žních od dvou hodin a mnohdy i celé noci. Pracovalo se v létě za chládku, hlavně v době žní při sečení obilí. Sekalo se tehdy vše ručně, strojů ještě nebylo, a protože by se nestačila úroda v tak krátké době sklídit, sekávalo se mnohdy celé noci. My děti jsme za otcem hrstkovaly obilí, snášely snopy a dělaly veškeré práce, které uznal za vhodné pro nás.

Ale při veškeré této pili, nezbylo nikdy než na to nejnnutnější. Maso jsme neviděli celý týden, jen

králíci jednou za čas. Pro tak četnou rodinu jeden kousek nic neznamenal a proto se zabíjely dva až tři kusy. Hlavní výživou u nás bylo kozí mléko. Měli jsme vždy 2-3 kozy a ty již nás děti uživily.

Dřívější léta bylo počasí pravidelnější než dnes. Krásné léto a ostrá zima. Sněhu napadlo vždy tolik, že jsme se často nemohli ráno dostat ven. Zima trvala pravidelně plné čtyři měsíce a na odklízování sněhu našlo mnoho obyvatel obživu. Obcí vedla buštěhradská dráha a i přes chrániče byla trať každoročně zaváta a ředitelství dráhy vždy vyhláškami vybízelo obyvatelstvo přilehlých obcí k odklízování sněhu. Tato práce poskytovala dobrou obživu a všude se s ní v zimě počítalo.

Většinou se obyvatelstvo zaměstnávalo zemědělstvím. Na druhém místě se naše obec vyznačovala výrobou řetězů a udidel. Proto byla kovadlina slyšet v obci po celý den. Říkávalo se jim řetízkaři nebo také cvokaři. Bylo to řemeslo dědičné, přecházelo z pokolení do pokolení a v těchto dobách bylo velice výnosné. Tehdejší řetízkaři byla menší šlechta.

Několik rodin se zabývalo prodejem mléka. Mívali fasuňkové vozy s plachtou, naložené 15-20 putnami. Jezdívají jedním i více koňmi, podle

majetku, po sousedních obcích po sedlácích a dvorech a kupovali od nich mléko. To pak druhý den časně z rána ve 2-3 hodiny vozívali do Prahy. Byliť tehdy jediným zásobitelem Prahy mlékem. Z vesnic přijížděli pozdě večer a časně ráno již zase odjížděli za každého počasí. Nebyla to těžká práce, ale zato výnosná. Všechny tyto rodiny byly vždy finančně silné a všeobecně se jim říkalo „páni cmrndari“. Tento obchod byl také majiteli úzkostlivě chráněn. Jejich dcery se provdávaly výhradně za hochy z téhož povolání a proto mlékařský obchod u nás byl vlastně samé příbuzenstvo. A stalo se mnohokrát, že bratranec si bral sestřenici jen z toho důvodu, aby obchod zůstal v rodině.

Vzhledem k tomu, že obec leží na památné půdě českého národa bělohorsko-šárecké a její krásná poloha s letohrádkem Hvězda na jedné straně a šáreckými vrchy na druhé straně, bývala výletním místem zámožných Pražanů, kteří zde trávili i svůj letní pobyt. V těch dobách neměla obec žádné spojení s Prahou, vyjma spojení železniční. Zámožnější Pražané používali většinou známé pražské fiakry. Před oborou Hvězda jich stály v neděli odpoledne celé řady. Proto bylo v obci hodně hostinců a všechny si

stály velice dobře. Hlavní restaurace byla v oboře a měl ji vždy pronajatou Němec, protože obora byla a je do dnešního dne majetkem Hradu pražského. Po dobu letní sezony účinkovala v restauraci vojenská hudba a tisíce Pražanů se přišlo osvěžit a pobavit neděli co neděli do tohoto milého zákoutí. V červenci byla každoročně v oboře tzv. Markytská pouť, jejíž tradici převzala v našich dnešních dobách pouť Matějská. Bývala v tomtéž rozsahu jako pouť Matějská, ne-li ve větším a bývala uprostřed léta.

A ježto jiné zábavy jsme zde v obci neměli, těšili jsme se vždy na podobné slavnosti i na neděle. To jsme dopoledne museli do kostela, odpoledne každý užíval podle svého. Tehdy bylo v Praze plno Němců, které jsme přímo nenáviděli a běda jim, zavítal-li některý do našich končin. Oni však k nám rádi chodili a dokonce si postavili v Šárce lesní chatu. Většinou přijeli vlakem do Liboce, odkud bylo do Šárky několik minut. Nejvíce jsme nenáviděli německé studenty, kteří nosili ostentativně známé buršácké čepičky. Na ty jsme se nejvíce těšili a také se na ně připravovali. Šáreckým údolím vede soutěska mezi skalami, tzv. Džbán. Po obou stranách ční vysoké skály a soutěska je úzká. A odpoledne,

když se v soutěsce objevila kupa buršáků, jak jsme jim všeobecně říkali, již se řítily s velkým rachotem ze skály dolů obrovské kameny, kterých bylo vždy dost po ruce. A tu již jsme viděli buršáky, jak utíkají ku Praze a ještě jsme je doprovázeli kamením. Mnohdy jsme je hnali až k městským hradbám a jedinou jejich záchranou byla policie, chocholátí, jak jsme jim říkali. Bitky byly mnohdy tak silné, že Němci nesčíslněkrát použili i střelných zbraní. V takových ostrých případech nám byli vždy nápomocni i lidé staří, ponejvíce pecaři z cihelen, kterých zde bylo několik, ale to pak Němcům nestačily nohy. A běda Němci, kterého jsme dopadli. Ten dostal vždy velký výprask a jistě si netroufal nikdy víc navštívit naše historické kraje.

V zimní době byla naše největší zábava v neděli na ledě. V obci byl veliký rybník, který byl v neděli plný, chodilo se k nám bruslit z celého okolí. Naše obec byla vždy střediskem všech přifařených obcí. Starší a zámožnější bruslili a my chudší jsme jezdili na „kopýtkách“. Byl to prostě kus tvrdého dřeva dolů zúžen. Kopýtko se připevnilo provázkem k noze, ovšem k bosé noze, neb chudé děti chodily vždy bez bot,

protože na ně nebylo a jak rodiče říkali stejně bychom je roztrhaly – a již se jezdilo. Většinou se jezdilo po jedné noze. Když některý z nás sehnal někde starou rezavou brusli, všichni jsme mu záviděli. Přesto jsme bývali přímo virtuosové v jízdě. Nikdo nás třeba na dvou bruslích nedohonil. Vždy však bylo naším přáním, abychom si mohli dopomoci k pravým bruslím, třebaže starým, které tehdy stávaly 5-10 krejcarů., jak se u nás říkávalo „v židech“. Bohužel zůstalo to vždy naším přáním.

Šel-li tehdy někdo do zábavy a měl v kapse zlatník, byl to již veliký kavalír. Nemohl ho za jídlo a pití utratit, i kdyby sebevíc pil. Dnes je to vše již pouhá pohádka.

Jako chlapec jsem byl vždy velice živý, a proto ať se stalo v obci cokoliv, nikdy jsem při tom nechyběl. Také jak se mi naskytla příležitost byl jsem z domova pryč, ač jsem si vždy byl dobře vědom, že se to bez výprasku neobejde. Bylo také málo dní v mém mladém životě, abych šel spát bez výprasku.

Můj otec byl veliké dobrotisko a nás děti velice nerad trestal. Pokud moje paměť sahá, dostal jsem od otce jediný výprask v životě, ale ten byl. Jak jsem se již zmínil, dům ve kterém

jsme bydleli byl statek. Stodola byla stará, pokrytá ještě došky a stavěná postaru, kdy hospodář myslel na to, aby obilí řádně proschlo a proto její zdi nesahaly až po střechu. Tím se ovšem mohl do stodoly dostat kdokoliv, aniž by musel vraty. A my kluci jsme vyšmejdili každý kout a došlo také na stodolu. Vlezli jsme tam a zkoušeli jsme své akrobatické kousky na svezeném obilí. Tyto rejdy jsme prováděli tak dlouho, až nás jednou při tomto mlácení přistihl nájemce. A nyní se teprve ukázala pravá spoušť, kterou jsme ve stodole natropili. Nájemce předal celou záležitost četnictvu a výsledek byl zmíněný výprask od otce.

O co však byl otec mírnější, o to byla matka přísnější. A nebylo divu. Otec s matkou celý den po práci a doma spousta dětí bez dozoru. Já sám, ač jsem jeden z nejmladších, byl jsem ale nejvýbojnější, a proto také při příchodu matky dostal jsem nejdříve a nejvíce.

Jezdíval k nám denně pekař z Kněževse, a protože měl velice výživný a vydatný samožitný chléb a hlavně o nějaký krejcar lacinější než zdejší pekaři, kupoval se od něho. A ježto jsem byl výbojný a nebojácný, byl jsem matkou pověřen odebrati chléb – kupoval se velký

bochník 4 kg – a tento do spižírny zamknouti. Tento příkaz jsem plnil denně se vší vážností. Jenomže mnohdy se stalo, že večer byla spižírna prázdná. To ovšem končilo vždy výpraskem a teprve dnes vidím a uvědomuji si, jak otec matce zle činil, když nás za podobný přestupek trestala. Jak by nám býval rád dal tolik, abychom netrpěli hladu, ale bylo to nad jeho síly. Ale ani matku za to, že jsem dostal výprask, neodsuzuji, neb ona dobře věděla, že jsem se najedl na úkor svých sourozenců. Tuto věc jsem ovšem neprováděl jenom já sám, nýbrž každý ze sourozenců, který se ke klíčku od spižírny dostal.

Do školy jsem chodil rád. Prospěch ve škole měl jsem dobrý, ač na učení mimo školu nezbyval čas. Ve IV. třídě měli jsme velice přísného učitele pana Hnělicu. Byl to velice dobrý učitel, rozšafný člověk, ale přitom přísný. Byli jsme již výrostci a nic kloudného jsme neudělali. Vedle katedry visela černá tabule a každého z nás, který se nechoval tak, jak se ve škole chovat měl, těsnopisem si pan učitel na tabuli poznamenal. Když vyučování skončilo, přečetl z tabule jména a ostatní odvedl před školu. Když se vrátil, volal jednoho po druhém a každý podle provinění dostal buď jednu, neb více

na dlaň. Připomínám, že jeho rány byly opravdu tvrdé, ruka po nich řádně otekla a mnohdy zbyla po trestu louž pod provinilcem. Přesto jsme jej měli všichni rádi, neb trestal opravdu jen tehdy, když si to někdo opravdu zasloužil.

V té době byl již v Sokole ustaven sokolský dorost. Byl jsem jeden z prvních, který se stal jeho členem. Sokol byl přeci jen mým největším potěšením. Vedoucí dorostu br. Folta mě však pro nějaké darebáctví jednou na nějakou dobu vyloučil. Ale když tehdejší náčelník Sokola viděl, jak těžce toto vyloučení nesu, trest mi prominul. Pak jsem byl zase šťastný a umínil jsem si, že již nikdy nezavdám příčiny k podobnému zákroku.

Když mi bylo 12 let, stal jsem se členem zdejšího pěveckého kroužku „Hvězda“. Zpíval jsem tehdy alt s Mařenkou Vlkovou. K hudbě a zpěvu jsem měl vždy veliké sklony a nadání, ale pro nedostatek finančních prostředků nebylo možno o tom ani uvažovat. Můj bratr Václav, který byl již tehdy vyučen kovářem a pracoval u Ringhofera a vydělával hezkých pár korun, mně splnil jednoho dne velké přání a koupil mi housle za 50 K. Udělal mi velikou radost a ještě dnes jsem mu vděčen.

Nastala však nová starost, kdo mně bude na housle učit a zdarma. Otec měl sestru na Lužinách ve Stodůlkách a její muž strýc Kubr byl starým dobrým vysloužilcem vojenské hudby. Ač již to byl sedmdesátník, prosil jsem ho, aby mě učil. Viděl jak velikou chuť k učení mám a tak slíbil, že mne bude učit. Strýc byl hrozně veliký člověk, přitom hodně hubený a měl zlaté srdce. Přes rok jsem k němu chodil dvakrát v týdně v blátě, v dešti i ve sněhu přes hodinu cesty a nikdy jsem nevynechal. Uměl tak poutavě vyprávět zážitky z vojenského života, že jsem mnohdy opouštěl Stodůlky až za úplné tmy. Měl ze mne velikou radost a říkával, že budu-li takto pokračovat, bude ze mě jednou dobrý hudebník. On sám byl velmi dobrým houslistou. Nepřálo mi však štěstí, neb po roce mého učení strýc náhle zemřel. Znovu jsem hledal učitele, který by mě ještě něco v hudbě naučil. U nás pod kostelem bydlel v malém domku pan Vajs. Měl dva syny. Jeden vystudoval na kněze – dnes je profesor teologie a největší znalec staroslovanských jazyků – druhý právě vystudoval učitelský ústav a byl ustanoven učitelem na obecné škole v Šárce. Prosil jsem ho, zda by mi mohl ve svém

volném čase poskytnout nějakou hodinu hry na housle. Slíbil a já ve hře pokračoval.

Byl to člověk velice přísný, nepřístupný a vždy mi dával najevo, že mne učí zadarmo. Byl jsem mu ale vděčný, a proto jsem se pilně učil a on měl z mého postupu velikou radost. Učil ještě svého synovce, ten však byl v hudbě děsně tupý a proto brzo skončil. Sám učitel Vajs žádný dobrý hudebník nebyl, prostě jako každý kantor. Asi po půl roce byl přeložen a já zůstal zase bez učitele.

Po čtyřech letech dostali jsme opět výpověď z bytu, protože statek byl prodán. V té době byl v Liboci čilý stavební ruch a za drahou bylo již postaveno několik nových baráčků. Do jednoho z nich jsme se odstěhovali.

Majitelem domku byl pan Tůma, tehdejší strojník cukrovaru v Ruzýni. Byl ženatý a měli 3 malé děti. Měl ještě matku, které tehdy bylo přes osmdesát a bydlela v domku s dcerou. Sám majitel v domku nebydlel, zato jeho matka si osvojovala všechna práva majitele. Byla to paní nevrlá, pánovitá a vůbec žena, která se s nikým nesnesla. Její dcera, již statná padesátnice, nebyla o nic lepší. Byla starou pannou.

Byt byl malý, pouze o jedné místnosti a byla k tomu malá nouzová kuchyňka. Je samozřejmé,

že jsme nebyli v tomto bytě spokojeni pro naprostý nedostatek místa a sváry v domě ještě uspíšily, že jsme se po dvou letech znovu přestěhovali a to do domu p. Wunschové / dnešní dům povozníka Veselého /.

Majitelka byla dcera akad. malíře p. Duchoslava, starého již ale milého pána, který bydlel ve vedlejším domku s dcerou a vnučkou. Majitelka sama byla vdova po vyšším státním úředníku.

V té době se vrátil z Rumunska p. Václav Vaněk, syn šafáře statku v Ruzýni. Byl dobrým houslistou – spíše druhu cikánského – a strávil v Rumunsku více let s hudbou. Bylo mu tehdy asi 23 let. Současně se do Liboce přistěhoval p. Václav Doršner, rovněž asi 24 letý mladík, ženatý a otec malé dcerušky. Byl rodákem ze Starých Dejvic a právě se vrátil z presenční vojenské služby. Sloužil u hudby 30. pěšího pluku ve Lvově. Byl velice dobrým houslistou a klarinetistou. V Liboci si otevřel hudební školu.

A třetí hudebník, který se právě přistěhoval do Liboce, byl p. Ženíšek, výborný hráč na kontrabas. Také dokončil vojenskou službu u některé vojenské hudby.

Doršner i Vaněk byli hezcí chlapani, Ženíšek pravý opak. Byl to člověk na pohled až šeredný s přímo hloupým výrazným obličejem. Sám ještě dovedl dělat všelijaké posuňky a tím byl ovšem ještě směšnější. Byl to prostě talentovaný komik.

Doršner měl kapelnickou živnost a dal dohromady velice dobrý orchestr. Že je sám dobrým houslistou dokázal několika Beriotovými houslovými koncerty, které občas dával. Jak byl dobrým hudebníkem, tak byl i dobrým a milým člověkem a já jsem v něm našel toho pravého učitele. Byl jsem u něho denně a on mě měl velice rád.

Bylo nás několik hochů, co se u něho učili na všechny možné nástroje. Denně se hrálo a zkoušelo a rychle jsme postupovali, takže si už mohl s námi doplnit orchestr. Často pořádal veřejné koncerty – mnohdy i zdarma – a získal si v celém okolí se svou hudbou velikou popularitu. Jeho hudba nakonec předčila i věhlasného kapelníka Rybáře z Drahelčic.

V hudbě jsem měl skutečně štěstí, protože i Doršner mě učil zdarma. Později jsem se ještě učil dechovému nástroji a to baskřídlovce. Všechna uličnictví jdou stranou a pouze touha po věděni mě hnala kupředu. Byl jsem tehdy velice

hrdý na to, že jsem mohl s tak dobrými hudebníky sedět v orchestru. Byli to vesměs vysloužilí vojáci a už tehdy jsem se těšil, až se budu moci přihlásit také k vojenské hudbě. Stále se vedla řeč o životě u vojenské hudby a já jsem se již v duchu viděl ve vojenském obleku s lyrou na límci. Všichni říkali jaký ze mě bude voják a hudebník a bohudík jsem se později přesvědčil, že měli všichni pravdu.

A právě v této době zapadá do naší obce jméno Josefa Heřmana, majitele velkostatku „na Šafrance“, který si v Horní Liboci postavil vilu. Veliký vlastenec, veliký Sokol a vášnivý milovník hudby, sám dobrý zpěvák. Byl členem pěveckého kvarteta a jeho božský hlas, bas, dodával vždy jejich zpěvu lesku. Tento skvělý člověk zlatého srdce a ušlechtilé povahy umožnil v Liboci veliký rozkvět Sokolstva, hudby a zpěvu. Byl ohromně veliký, rudého obličjeje, kostnatý se lví silou, ale při tom všem jako dítě. Našli jsme ho všude, kde se jednalo o ušlechtilou věc. Byl skvělým bubníkem. Měl překrásné bubny a hrával s námi v orchestru. Každý čtvrtek pořádal koncert na svém statku a zval opravdu nejvybranější hudební společnost. Byly to skvělé hudební večírky. Bylo mu tehdy asi 20 let. Byli

jsme stále pohromadě. Buď ve zkoušce, nebo na koncertu, na zábavě aneb v Sokole. Avšak vzhledem k tomu, že měl nepoměrně veliké tělo, nemohl být dobrým cvičencem, ale když viděl zdatného cvičence, dal by mu poslední.

Končil jsem právě pátou třídu obecné školy. Všichni učitelé mi doporučovali, abych přešel na střední školu, leč matka nechtěla o tom ani slyšet. Když jsem jí konečně uprosil a svolila, tak jsem přešel v roce 1902 na měšťanskou školu na Hradčanech. Byla to nejbližší měšťanka. Přímo jsem dychtil po vědění a vzdělání a mohu za to děkovat hudbě. Měšťanská škola byla tehdy nepovinná a jenom ti žáci, kteří v prvním čtvrtletí obstáli, mohli pokračovat. Ostatní se vrátili zpět na obecnou školu.

Chodil jsem denně ráno před sedmou hodinou z domova a kolem páté navečer jsem se vracel. Nejhorší to bylo s jídlem. Ráno jsem dostal dva velké krajíce chleba a 10 haliřů. Chleba se obyčejně snědl hned při cestě do školy, neb to bylo plnou hodinu cesty. V devět byla přestávka. Školník v přestávce prodával housky a párky a mnohdy jsem neodolal a koupil si za 5 krejcarů housky. V poledne se ovšem šlo na hradby, dívat se na stověžatou Prahu. Když jsem své jmění

v přestávce neutratil, chodili jsme na Hradčanské náměstí k uzenáři panu Hornofovi na oběd. Znal nás všechny, znal naše rodiče i naše rodinné poměry. Každý položil na pult pěták a p. Hornof podal plný talíř prejtu a kus chleba. Já byl ze všech nejsilnější a největší a když jsem přišel na řadu, říkával: „Počkej ty seš moc velkej, musím ti přidat, aby máma nenaříkala, že jsi snad onemocněl – jistě máš už hlad.“ Ovšemže nikdo neřekl nemám. A tento člověk mnohým z nás usnadnil projít těmito úskalími bez otřesu, ať již duševního nebo tělesného. Jistě nejsem sám, který na tohoto milého člověka vzpomíná.

Ve škole se nám venkovským říkávalo přespolní. Neměli jsme ve škole nikdy na různých ustláno. Při každé sebemenší příležitosti nám to bylo dáváno najevo. Nejednou profesor Holas říkal někomu z nás: „Škoda těch telecích bot, které tátovi trháš.“ A také nejvíce přespolních se vracelo na obecnou školu zpět. Byli ale i profesori, kteří se nám snažili pobyt ve škole zpříjemnit. Postarali se například o to, že jsme třikrát v týdnu dostávali zdarma polévku k obědu. Že tato polévka neměla mnoho vitamínů netřeba podotýkat, ale bylo to přeci lepší, než se procházet k obědu po hradbách.

Krásné vzpomínky mě zůstali na nervosního profesora měřictví a rýsování Klímu, tehdy asi pětapadesátka. Byl jsem velikým milovníkem rýsování a v něm jsem měl vydatnou podporu. Byl to jediný předmět, kterému jsem věnoval mimo školu pozornost. Když jsme začali jednu hodinu nějaký rys, vždy jsem jej měl do příští hodiny načisto hotový. Když jsem mu rys předložil, prohlédl jej bez jediné poznámky a pravil: „Jdi a pomoz těm slabším.“ A po těchto slovech mě již většina žáků volala, abych jim šel pomoci. A za tuto pomoc jsem býval svými spolužáky odměněn, hlavně svačinou. Teprve později jsem zjistil, proč profesor Klíma takto postupoval. Měl malého syna a vždy se zajímal o naše rodinné a sociální poměry, a tak věděl, že potřebuji pomoc, kterou jsem si za svou práci zaslouhoval. Věděl rovněž, že většina těch žáků, kteří mou pomoc potřebovali, byla ze zámožnějších řad, takže jim neublíží, dají-li mi něco ze svého.

Další zlatý člověk působící na této škole byl ředitel školy profesor Borůvka. Tento veliký vlastenec se o nás venkovské velice staral a měl pro nás vždy mnoho úlev.

Že na škole působili i profesori, kteří se netěšili naší přízni je nasnadě. Hlavně prof. Hauser, který vyučoval matematiku a fyziku. Ač jeden z mladších, byl velice přísný, nepřístupný a tak nemohl nikdy získat přízeň svých žáků. Jeho přednášky byly nudné a nesrozumitelné a proto se mohlo velice málo žáků pochlubit výbornou. Dalším takovým profesorem byl náš češtinář, který se od prof. Hausera mnoho nelišil.

Přímým opakem těchto dvou profesorů byl dějepisář prof. Holas. Byl také přísný, ale dovedl i ty největší darebáky ze třídy zaujmout svými přednáškami. Při jeho hodinách bývalo ticho jako v kostele. Jeho přednášky nebyly z učebnic a hlavně ty z řeckých a římských dějin každého přímo uchvátily.

Měšťanskou školu jsem navštěvoval dva roky. V těch dobách byly tři ročníky, ale matka mi třetí již zamítla. Bylo mi totiž skoro 15 let a rodiče již počítali s nějakým výdělkem.

Těsně před ukončením školního roku došel ředitelství školy přípis bývalé vojenské kadetky, že vojenská správa přijme výjimečně několik uchazečů z naší školy, kteří by se chtěli věnovat hudbě a to bezplatně a k celému zaopatření. Přípis byl čten a uchazeči se měli přihlásit do

jednoho týdne. Oznámil jsem to rodičům, ale matka jako vždy odmítla.

Po několika dnech mne volal ředitel školy a ptal se, jestli bych se nechtěl do kadetky přihlásit. Sdělil jsem mu rozhodnutí mé matky a on řekl: „Ona si matka dá říct“. Za několik dnů se mi ptá zase, jestli mám svolení matky. Musel jsem mu říct, že těžko mohu matku přesvědčit. Na to mi řekl, abych se u něho zastavil, až půjdu ze školy.

V té době bylo už po zkouškách a vyučování končilo většinou v poledních hodinách. Když jsem vyšel ze třídy, ředitel již na mne čekal a vyšli jsme společně ze školy. Neřekl mi účel cesty, až když jsme přišli do Liboce ptá se mě, budou-li rodiče doma.

Když jsme vešli do bytu, byla matka celé překvapená, koho to vedu. Ředitel Borůvka viděl její rozpaky a hned se jí představoval.

Tehdy ovšem nebylo zvykem, aby chlapec v mých letech byl přítomen rozhovoru starších osob a proto mne matka hned poslala po nějaké práci. Byl jsem však zvědav, co ředitel Borůvka u nás chce, a pod určitou záminkou jsem vešel do světnice. Ředitel mne hned vidí a říká: „Šlapete chlapci po jeho štěstí, pani. Znáám již velice dobře vaše sociální postavení a proto jsem se chtěl o

chlapce postarat. Znáám ho a vím, že by se k tomuto povolání velice dobře hodil a jistě by v něm také vynikl. Druhá matka na vašem místě by byla vděčná, kdyby své dítě mohla takto zaopatřit. Je to jedinečná příležitost a já věřím, že málokdy se podobná naskytne.“ S přáním všeho dobrého se pak ředitel s matkou rozloučil.

Za několik dní jsem školu se slzami v očích opustil. Když jsem za vše děkoval řediteli Borůvkovi, ptal se mě, co teď budu dělat. Musel jsem mu i tentokrát říct, že nevím, až co matka rozhodne. „Zůstaň takový, jaký jsi byl u nás a jistě se v životě neztratíš.“

Když jsem vyšel z budovy, bylo mi hrozně těžko. To viděl katecheta Bučil a hned jsem mu vypověděl, co se mi stalo a jak nerad odcházím ze školy. Jako už několikrát šel se mnou kus cesty, aby mě přivedl na jiné myšlenky a ptá se: „A studovat bys nechtěl?“ Odpovídám, že to bylo moje přání, ale matka rozhodla jinak. Vtom šel kolem nás ředitel školy a moje slova zaslechl. „Milý pane katecheto, snažil jsem se, co mi síly stačily, abych hoča postavil tam, kam patří. Znáám jeho matku, byl jsem u ní, ale je neoblomná a ze svého rozhodnutí neustoupí. Chlapce je škoda, mohlo z něho něco být.“ Poté

se obrátí na mne a praví: „Podrob se vůli matčině, je to pořád tvoje matka.“ A těmito slovy jsem se definitivně se školou rozloučil.

Už jsem se zmínil, že jsem se přechodem na měšťanskou školu povahově hodně změnil. Když jsem ze školy vystoupil, tak jsem úžasně zvažněl. Několik neděl po vystoupení ze školy uvažovala matka na jaké řemeslo bych se měl vrhnout. Jednou to bylo kamenictví, podruhé kovářství, pak zase uzenářství a jiná a jiná řemesla. Já sám jsem stále jenom myslel na studie a hlavně na hudbu. Požádal jsem jednoho dne matku, abych směl odejít na vojnu k vojenské hudbě. Ale se zlou jsem se potázal. A když matka mluvila o tom nebo onom řemesle a ptala se mně, zda-li by se mi líbilo, říkával jsem vždy že je mi to jedno, neboť jsem si nesměl dovolit říci ne a proto jsem byl ke všemu lhostejný. Mé pevné rozhodnutí bylo odejít k vojenské hudbě a čekal jsem pouze na vhodný okamžik, abych se mohl na vojnu dostat. Zatím jsem vypomáhal v různých domácích pracích.

Až jednoho dne dopoledne, bylo to v měsíci srpnu, přišla k nám teta, sestra mého otce. Slovo dalo slovo a přišla řeč na mě. A tu teta nabídla matce, aby mě dala učit malířem k strýci a tím

bylo o mém osudu rozhodnuto. Zde je nejlépe vidět, jak málo naši rodiče dbali, aby jejich děti byly ve svém povolání šťastné, a jak se povolání dítěte věnovala malá péče. Když jsem byl dotazován, chci-li se učit malířem, odpověděl jsem jako vždy, že je mi to jedno, protože odporovat jsem si nedovolil a také by to zle skončilo.

Tak se stalo, že již odpoledne jsem nastoupil do učení umění malířskému. Strýc právě opravoval školu v Liboci a již prvý den jsem pilně pracoval.

Můj strýc Pilger byl malinký človíček, hodně slabý a jeho největší požitek byla káva a dlouhý doutník. Měl-li kafe a dlouháka, nepotřeboval již nic. Řemeslník byl dobrý a hbitý a práce mu šla od ruky. Doutník míval při práci vždy v papírové špičce skoro stejně dlouhé.

Teta byla rovněž tak malá, ale co se jí nedostávalo na výšce, bylo jí přidáno na šířce. Uměla si dopřát na úkor strýce, kterého uměla vždy a ve všem oblafnout.

Měli syna Matěje, který byl rovněž vyučen malířem, ale zemřel ve 24 letech. A právě ten strýci nejvíc scházel a proto moje učení milerád přijal. Měl ještě tři dcery. Dvě byly již několik let

provdány – ne zrovna dobře – a třetí byla doma. Měla již tehdy tři syny a každého s někým jiným, a myslím že ani nevěděla s kým, protože nikdo jí na kluky nic nedal. A tak ležela celá tíha na strýci. Sama arciť šila rukavice, a tím si něco vydělala, ale mnoho nedbala, až konečně nedělala nic. A strýc, jakožto veliký slaboch, to všechno živil. Teď jsem mu měl pomoci táhnout tuto těžkou káru.

Bydleli ve Střešovicích, snad v nejstarším domě v obci. Teta i dcera byly líné až běda. V bytě bylo tolik špíny, že se člověku zvedal žaludek a štěnice hýbaly se starým nábytkem, jehož barvu jsi těžko rozeznal. U nás bylo vždy čisto a tam špína, kam ses se podíval. Za celé ty tři roky, co jsem se učil, jsem si netroufal v bytě sednout a když jsem tam nemusel, raději jsem tam nešel. Toto řemeslo mě nikdy nebavilo, a když jsem poznal do jakého prostředí jsem se dostal, přímo se mi to vše hnusilo. Přesto jsem ale pracoval rád a snažil se, abych práci udělal co nejdřív, abych byl co nejdřív doma.

Malířství bylo řemeslo sezonní, práce byla jen při pěkném počasí. V zimě jsem prostě do práce nešel. A z jara pro mě musela teta několikrát přijít, než jsem skutečně šel do práce.

Nejhorší bylo, že se strýci stále nedostávalo peněz. Bylo u nich přímo čínské hospodářství. Nejvíc jsem na to doplácel já. Dostával jsem 5 – 10 korun týdně, ale jen když strýc měl. Když neměl a to bylo pravidelně – nedostal jsem nic. Tím ovšem moje chuť k práci odpadla úplně. Matka to viděla a mrzelo ji, že mě na toto řemeslo dala. Ovšem já jsem to všemožně snažil využít a říkával jsem, kdyby mě byla pustila na vojnu, mohl jsem se živit sám a měli by mě s krku. Matka se ale stále zdráhala dát mi povolení k odchodu na vojnu.

Většinou jsme dělali v privatě, říkávalo se melouchy. Potřeby k práci nám většinou nosila teta v nůši a když byla nějaká větší stavba, tak přijel strýc s vozíkem. Několikrát se snažili, abych tyto práce obstarával sám jako učedník, ale já jsem říkal, že učedník má být také za svou práci honorován a vždy jsem to se vší rozhodností odmítl. S hudbou a různým mimořádným výdělkem jsem si uspořil pár korun a koupil jsem si prvé nové šaty a ty jsem také nosil do zaměstnání. Jiné jsem neměl a byl jsem na ně velmi opatrný. Když jsem přišel ráno do práce, teta vždy ironicky říkala: „Pan architekt už přišel“. Já jsem se vždy jenom usmál a myslel

jsem si – budu chodit jako vy. V zaměstnání jsem byl pilný, ke stranám úslužný a proto mě mívali všude rádi. Dostal jsem vždy dobře najíst a nějaké to spropitné také. Byl jsem ochotný i k zavěšení obrazů nebo umístění nábytku.

V sezoně, když bylo více práce a se strýcem jsme vše nemohli stačit, přibíral strýc ještě dělníka. Dostal ovšem vždy takového, o kterého již žádný mistr nestál.

Byl jsem již druhý rok v učení, když strýc dostal opravu místností Chotkova paláce. V paláci byly většinou štukové stropy, samé fresky a ornamenty. Stěny byly tehdy většinou tapetové a ty se pouze čistily chlebem. Práce byla sjednána i se stravou, pokud možno v nejkratší době.

Strýc přijel dělníka a to nějakého Krále. Byl to dobrý řemeslník, ale ohromný jedlík. Byl ženat a měl pět dětí.

Jeden den barvíme v jedné místnosti se strýcem strop a Josef v druhé. Vtom volá kuchařka k obědu. Zbýval nám se strýcem již jen malý kousek a chtěli jsme strop dodělat, neb místnosti byly hrozně vysoké a trvalo vždy hodnou chvíli, než se člověk dostal nahoru a zase dolů. Když jsme byli hotovi, jdeme k obědu a

Josefa jsme potkali, jak šel už od oběda. Snědli jsme polévku a čekáme na další. Na stole stojí mísa se spoustou pecek z višně – jako když jí umyje. Poledne se u nás nedrželo, jen co jsme se najedli. Když dlouho nikdo nešel, rozhodli jsme se jít pracovat – že nás k dalšímu jídlu zavolají. Ale už byly dvě hodiny, půl třetí a nikdo se neobjeoval. Strýc sám hlad nikdy neměl, jak jsem již poznamenal jemu stačilo kafe a toho vždy dostal řádný hrnec. A tu se objevila ve dveřích hezká mladá kuchařka, která vždy ve volných chvílích byla u nás a obdivovala nás, jak nám ta práce krásně roste přímo pod rukama. A povídá: „Jak vám pánové chutnaly dnes višňové knedlíky?“ Strýc se podíval na mě, já na něho a říká: „My jsme, slečno, žádné nejedli.“ Josef však byl v plné práci, jako když se ho hovor netýká, a když strýc praví: „Josef, Vy jste jedl knedlíky?“, odpovídá, že jedl. A tu již slečna kuchařka: „A Vy jste je snědl všechny?“ Josef rychle odpovídá: „Já myslel, že jsou pro mne.“ Kuchařka je neschopna řeči, pak se vzpamatuje a říká: „Ale vždyť jich bylo 96.“ A Josef: „No já myslel, že jsou pro mne.“ Kuchařka už beze slov odběhla a asi za půl hodiny nás volá, abychom si šli ten oběd dojíst. Připravila nám každému

narychlo kuře a nemohla pochopit, že mohl Josef sníst tolik knedlíků. Já jsem jí však ujistil, že je jistě snědl, neb jsem ho dobře znal. Od té doby s tím kuchařka vždy počítala a dala na stůl mnohem víc. Ale přesto uklízela se stolu vždy prázdné talíře, nikdy nic nezůstalo – o to se Josef postaral. Kuchařka pak často říkala: „Vás bych nechtěla za muže, Vás bych těžko uživila.“ Chudák Josef. Byl to velmi dobrý otec a říkal, že se nají pouze v práci, že doma na něho nikdy nic nezůstane a proto, když se dostal k jídlu, nevěděl kdy má přestat. Ale z toho důvodu stále střídal místa, neb každý mistr se ho bál poslat do privátu, aby mu neudělal ostudu.

Když jsme někde pracovali bez stravy, jezdil strýc do kavárny v Michalské ulici. Byla to jeho zamilovaná kavárna a nikde nevařili takovou kávu jako v Michalské. Byl tam již dobře znám a vždy mu dali kávu do většího hrnku. A když měl kávu a doutník, byl úplně spokojen. Stalo se mnohokrát, že se strýc ztratil a nikdo nevěděl, kam šel. Ovšem já jsem vždy věděl, kde bych ho našel. Častokrát se rozběhl hodinu i dvě pěšky, aby dorazil do Michalské. Ba mnohdy, když jsme pracovali mimo Prahu, sednul pojednou do

vlaku, aby dorazil na svůj oblíbený mok do Michalské a příštím vlakem se zase vrátil.

Jak jsem se již zmínil, malířství bylo řemeslem sezonním. Ale i v zimě jsem se snažil něco vydělat. Nejvíc jsem pomáhal ve dvoře, kde byl zaměstnán otec. Rozvážel jsem kompost, nakládal hnůj, řezal řezanku pro dobytek. Při rozvážení kompostu se vyjelo ráno v 7 hodin a pracovalo se do čtyř odpoledne bez přestávky. Obědvalo se až večer, v poledne byl kus chleba. Když ve dvoře nebyl kočí jezdil jsem s koňmi nebo voly celou zimu. To jsem ovšem musel vstávat již o páté hodině ráno, nakrmit, vyčistit, abych mohl v sedm vyjet. I tyto práce jsem dělával rád, neb jsem v sobotu bral výplatu jako starý. Nebylo to mnoho, měl jsem 20 krejcarů denně, ale byl to přeci jen příjem a byl jsem rád, že mě nemusí doma živit zadarmo. A proto když přišlo jaro, nerad jsem se s tímto zaměstnáním loučil, protože u strýce jsem dělal zadarmo. I sama matka na strýce hubovala a mnohokrát mu vyčítala, že nemá tolik uznání, aby mne aspoň částečně odměnil. Po takovém výstupu jsem vždy od strýce nějaký ten krejcar dostal, ale nikdy to netrvalo dlouho. Nejvíc to mrzelo otce. Viděl, že je doma potřeba každého krejcaru a že jeho

vlastní sestra nedá nic. Ale sám nikdy nic neřikal a matka to trpěla kvůli otci.

Jako učeň jsem musel navštěvovat řemeslnickou pokračovací školu. Ale vzhledem k tomu, že jsem měl již dvě třídy měšťanské školy, žádal jsem, abych mohl jít hned do druhé třídy a bylo mi vyhověno. Do školy jsem chodil vždy dvakrát v týdnu, v sobotu odpoledne a v neděli dopoledne. Do školy jsem vždy chodíval rád, ale když jsem viděl, že je zde učivo ze třetí nebo čtvrté třídy obecné, přešla mě úplně chuť. Učitelé mě také většinou posílali domů, když viděli, že veškerou učební osnovu ovládám. Potom jsem se tyto hodiny věnoval učení hudby u kapelníka Doršnera.

Ve třetím ročníku pokračovačky jsem byl ve škole pouze při zahájení a v den ukončení. Celý rok jsem se ve škole neukázal, protože jsem viděl, že bych se stejně nic nového nenaučil.

Praktickou zkoušku jsem úspěšně složil u malířského mistra Raka a když jsem v Břevnově na společenstvu žádal výuční list, to mi odepřelo výuční list udělit, protože jsem nenavštěvoval pokračovací školu. Resolutně jsem se proti tomu ohradil a žádal jsem, abych byl z tohoto učiva vyzkoušen, anebo zaručí-li mi společenstvo, že se

ve škole něco naučím, jsem ochoten tam půl roku chodit. Upozornil jsem pány ze společenstva, že mě nikdo nedonutí, abych se dnes učil malou násobilku, když já dnes plynne ovládám nejen malou ale i velkou násobilku, ale více, totiž i algebru. Páni se po mých slovech trochu zastyděli a po krátké poradě mi byl výuční list vydán. A tím jsem získal titul malířského pomocníka, který se může kdekoliv přihlásit o zaměstnání.

Josef Palát: Moje paměti

První část vyprávění opsál v prosinci 2001 Josef Lacman